

II.

FRA PEDER PALLADIUS' BISPETID

Af **Bjørn Kornerup**.

De Kilder, der er bevaret til Oplysning om Forholdene i Sjællands Stift i den første Menneskealder efter Reformationen, specielt for saa vidt de indeholder Omtale af den første lutherske Superintendents Peder Palladius' Virksomhed, er ikke saa fyldige, at der efter flere Aarhundreders flittig Udforskning af denne Perodes Kirkehistorie er større Haab om at finde ukendte Bidrag af lignende Art. Da det imidlertid tilfældigvis er lykkedes at fremskaffe et saadant, vil der være Grund til at meddele det her. Det drejer sig om et ikke tidligere offentliggjort Dokument paa Papir, dateret den 10. Juli 1551¹, som nu gemmes i Stenløse Præstekalds Arkiv i Landsarkivet for Sjælland m. m. Det er udstedt til Bekræftelse af, at den hidtilværende Sognepræst i Viksø i Ølstykke (den Gang: Hjørlande) Herred, Jens Olsen, paa nærmere fastsatte Betingelser havde »opladt« sit Embede til Sognepræsten i Nabokaldet Stenløse, Niels Jepsen. Det skriftlige Vidnesbyrd om denne Overenskomst blev udfærdiget i Viksø i Nærværelse af Stiftets Biskop, Dr. Peder Palladius og Herredets Provst Christiern Severinsen, og begge de nævnte Mænd fungerede som Medbeseglere (Seglene er dog nu smuldret bort).

Navnet paa den sidste Præst i Viksø, Hr. Jens Olsen²,

¹) Der kan maaske være Tvivl, om Udstedelsesaaret rettest skal læses 1551 eller 1552. Det første synes mig dog at være det sandsynligste af palæografiske Grunde. — Saa vidt vides, er Brevet kun een Gang tidligere flygtigt blevet omtalt: i F. Uldall, Danmarks middelalderlige Kirkeklokker, 1906, S. 326. Derimod nævnes det mærkeligt nok ikke i E. Carstensen, Det i Frederiksborg Amt liggende Vigso Sogns Historie, 1884.

²) Han nævnes saaledes ikke i Wibergs Præstehistorie eller i de almindelige Kildesamlinger fra Datiden.

har hidtil været ukendt, hvorimod Hr. Niels Jepsen, som mærkeligt nok i Brevet kaldes med den borgerlige Titulatur »ærlig og velfornumstig Mand«, omtales i et Par ældre »series pastorum« for Stenløse, hvor han opføres med Tilnavnet »Munch« og med Dødsaaet 1555¹. Brevet har tillige den Interesse, at det formodentlig angiver det Tidspunkt, fra hvilket de to, oprindeligt selvstændige Sogne kald, Stenløse og Viksø, er blevet samlet til eet, idet den heri omtalte Forening af personlig Art snart maa have ført til en virkelig Annekering. I hvert Tilfælde hedder det udtrykkeligt forholdsvis faa Aar senere i den saakaldte »Stiftsbog« for Sjællands Stift af 1567 om Viksø, at det er »Annexa thil Stenløsse«. Sammesteds oplyses det forøvrigt, at det var Roskilde Domkirke (Kapitel), der havde jus patronatus til Stenløse Kald².

Brevet har følgende Ordlyd:

»Jeg Jens Ollbenn sogneprest tiill Wixø kircke kiendis oc witterligt gjør for alle mett dette mit obne breff, at ieg mett min frij wilge oc samtycke vdi erlig oc welbyrdige mandtz Henrick Holckis³ oc meninge sognemendz neruerelße haffuer opladit oc nu met dette mit obne breff oplader forneffnde Wixø kircke, prestegaard, tiende oc ald anden rettighedtt, ehvad det helst er eller neffnes

¹) Saaledes i P. Muus' bekendte Fortegnelse over Præsterne i Sjællands Stift (Gl. kgl. Saml., 4°, 2990) og paa en Tavle med Series pastorum i Stenløse Kirke (jvfr. Indberetning af 9. Oktober 1758 fra Provst Jacob Muus i Sjællands Bispearkiv, Historiske Efterretninger til Hans de Hofman).

²) Sjællands Stiftsøvrigheds Arkiv (i Landsarkivet for Sjælland m. m.).

³) Utvivlsomt den tidligere Kancellisekretær Henrik Holck († 1579) til Rønhave, der fra 1538 i 41 Aar var forlenet med Helligtrekongerskapellet ved Roskilde Domkirke, hvortil Christiørn I ved Stiftelsesbrevet af 28. April 1459 bl. a. havde henlagt »Wixø oc Wixøfang« (E. C. Werlauff, De hellige tre Kongers Kapel, ... i Roskilde-Domkirke, 1849, S. 16 f. Hans Knudsen, Diplomatarium Christiørni primi S. 107, jvfr. S. 109, 159, 172, 189. Jvfr. Danmarks Adels Aarbog, 1925, S. 431).

kandt, fraa mig oc indtiil erlig oc welfornumstig mand her Nielss Jeipssen, sogneprest tiill Steenløßemagle kircke vdj Jørlunde herrit, ath haffue, nyde, bruge oc beholdhe forneffnde Wixø kircke, prestegaard, tiende oc ald anden renthe [oc] rettighedt, som ieg haffuer hafft her tiill dagis, oc som een sogneprest bør att haffue, dog mett saa skell oc forord, at for[schrefne] her Niels skall giffue mig aarligen vdj min liiffs tiid oc vdj hans liiffs tiidt it pund rug oc halffandet pund byg tiill alle gode rædhe aarlige inden kyndermøsse. Tiill ydermere beuisning oc bedre foruaring her om trøcker ieg mitt indseygde neden for dette mit obne breff tiilbedendis erliige mend doctor Peder Palladius, min superattendent, oc her Christiern Seuerensß¹, min prouist, att besegle mett mig denne min wilge oc samtøcke. Giffuit i Wixø sanctj Knud kongis dag gudz aar mdlj«.

¹) Formentlig den »D. Christiernus Severini«, Sognepræst i Hjørunde, der allerede 1545 nævnes som Provst i Hjørunde Herred (Kirkehistoriske Samlinger 2. R. V, 142).